

Polisens rapport om allvarlig och organiserad brottslighet 2017

Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen Oktober 2017

Utgivare: Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen, Box 12256, 102 26 Stockholm
Dnr: A479.632/2016
Omslagsfoto: Polismyndigheten
Upplaga: Intrapolis, Internet

Sammanfattning

Inom allvarlig och organiserad brottslighet begås brotten idag till stor del utanför formaliserade nätverksstrukturer. Samverkan mellan kriminella aktörer är bredare än förut, lojaliteter är mindre varaktiga. Avgörande för vilka som deltar i ett brottsupplägg är personernas kompetens. Många kriminella nätverk är således löst sammansatta, men hierarkiska finns, såsom kriminella mc-gäng. Kriminella aktörer inom allvarlig och organiserad brottslighet är ofta multikriminella. Situationen i de utsatta områdena är sådan att unga löper stor risk att involveras i brottslighet vilket medför att antalet aktörer inom allvarlig och organiserad brottslighet på sikt kan komma att öka.

Kriminella aktörer använder möjliggörare för att kunna begå brott. Möjliggörare finns bl.a. på myndigheter, inom kommunal förvaltning samt inom det privata näringslivet. Brotts-tjänster (Crime-as-a-Service), intyg, målvakter och olika associationsformer, såsom företag, är fyra medel som bedöms som betydelsefulla för kriminella aktörer inom allvarlig och organiserad brottslighet.

Narkotikahandel fortsätter att vara en central del av organiserad brottslighet. Våld och konflikter i kriminella kretsar är ofta narkotikarelaterade. Våldet har blivit grövre och ökat i omfattning, skjutningarna har blivit fler. Användandet av handgranater gör att Sverige särskiljer sig i ett europeiskt perspektiv. Gärningsmännen bakom våldet har ofta kopplingar till kriminella nätverk i utsatta områden.

Kopplingen mellan organiserad brottslighet och brottslighet med politiska eller religiösa motiv har blivit tydligare. Inom samma nätverk kan både ekonomiska och ideologiska drivkrafter finnas.

Ett omfattande utnyttjande av välfärdssystemet förekommer, dels genom ett utnyttjande på individnivå, dels genom kvalificerade upplägg med företag och oriktiga intyg.

För att skydda eller främja brottslig verksamhet utövar kriminella aktörer otillåten påverkan gentemot exempelvis privatpersoner, politiker eller medarbetare vid myndigheter och kommunal förvaltning. Polisen utsätts för otillåten påverkan, bl.a. i utsatta områden. Övergripping i rättsak och själv censur är utbrett i utsatta områden. Korruption förekommer inom en del myndigheter, kommuner och landsting.

Allt fler kriminella aktörer bedöms ägna sig åt it-brottslighet och komplex cyberbrottslighet. Brotts-tjänster har gjort det enklare att begå denna typ av brott. Komplex cyberbrottslighet består främst av olika former av dataintrång. Brott inom detta område kan ha stor inverkan på samhällets tekniska infrastruktur.

Den tekniska utvecklingen gör det möjligt att genomföra bedrägerier på nya sätt. Polisen ser att brottsligheten sker mer organiserat och att brottsuppläggen blir mer välgjorda.

Marknaden för människosmuggling växer när det är svårare att ta sig in i och genom Europa illegalt. Gränsen mellan människohandel och människosmuggling har i vissa fall blivit vagare. Multiexploatering av individer som utsatts för människohandel har ökat.

Närvaron av organiserad brottslighet i miljöbranschen har blivit tydligare under de senaste två åren. Brott inom avfallshantering är lukrativt då förtjänstmöjligheterna är goda samtidigt som upptäcktsrisken och straffvärdena är låga.

Internationella brottsnätverk står för en stor del av tillgreppsbrotsligheten i Sverige.

Inom penningtvätt bedöms kriminella aktörer ha förbättrat sin förmåga att använda utländska bankkonton. Den tekniska utvecklingen förenklar penningtvätt. Ny lagstiftning under 2017 ger emellertid polisen förbättrade möjligheter att kartlägga penningtvättsbrott.

Innehåll

1	Inledning	5
2	Kriminella aktörer och medel.....	6
2.1	Kriminella aktörers samverkan.....	6
2.2	Involvering och rekrytering	6
2.3	Möjliggörare	7
2.4	Medel.....	7
3	Brottslighet	9
3.1	Narkotika	9
3.2	Våld, vapen och konflikter	10
3.3	Utnyttjande av välfärdssystemet.....	10
3.4	Otillåten påverkan.....	11
3.5	Komplex cyberbrottslighet	12
3.6	Bedrägerier	13
3.7	Människohandel.....	13
3.8	Människosmuggling	14
3.9	Miljöbrott: avfallsbrott och gränsöverskridande avfallstransporter	15
3.10	Internationell tillgreppsbrottslighet.....	15
3.11	Penningtvätt	16
3.12	Ideologiskt motiverade brott.....	16
4	Slutdiskussion.....	18

1 Inledning

I denna rapport redovisas en lägesbild av allvarlig och organiserad brottslighet i Sverige med fokus på perioden 2015 till första halvan av 2017. Rapporten är skriven av nationella operativa avdelningen (Noa) och publiceras vartannat år. Rapportens syfte är att ge en nationell polisiär lägesbild av allvarlig och organiserad brottslighet samt vara kunskaps-höjande.

Rapporten presenterar en övergripande bild av allvarlig och organiserad brottslighet. I centrum står de brott som de kriminella aktörerna begår, men även kriminell samverkan, möjliggörare och medel behandlas. Aktörer beskrivs endast övergripande. Rapportens utgångspunkt är utvecklingen på de områden där polisen arbetar. Områden som ligger inom andra myndigheters ansvarsområde berörs delvis då kriminella aktörer i sin brottslighet inte tar hänsyn till ansvarsfördelningen mellan myndigheterna.

2 Kriminella aktörer och medel

2.1 Kriminella aktörers samverkan

Många kriminella nätverk¹ är idag löst sammansatta. Rörligheten är stor inom och mellan nätverken. Samma person kan vara kopplad till flera nätverk. Brott bedöms alltmer begås utanför formaliserade nätverksstrukturer genom kontakter i den kriminelle aktörens nätverk. Utgångspunkten för samverkan är det brott som ska begås och den kompetens som krävs för detta. De flesta kriminella aktörer kopplade till organiserad brottslighet är multikriminella, vilket innebär att de är aktiva inom flera brottsområden.

Organiserad brottslighet är i många fall gränsöverskridande och utländska aktörer spelar en viktig roll för brottsligheten i Sverige. Utförare och personer med specialistkompetens i andra länder involveras i brottslig verksamhet i Sverige. Det kan antingen bero på att nätverket är internationellt eller på att tongivande kriminella aktörer har sitt ursprung i dessa länder. För nätverk som utmärks av ett gemensamt ursprung eller släktskap kan en internationell dimension möjliggöra eller förenkla vissa brott, såsom narkotika- och vapenhandel samt människosmuggling. Det förekommer också att svenska kriminella aktörer flyttar utomlands för att expandera sin brottsliga verksamhet men fortsätter att agera riktat mot Sverige.

I utsatta områden² har kriminella aktörer ofta växt upp tillsammans och därigenom utvecklat en lojalitet. Gemensamt ursprung eller släktskap är även en grund för samverkan i utsatta områden. En oroande utveckling är att unga kriminella aktörer, särskilt i utsatta områden, står för våldsbrottslighet och narkotikaförsäljning.

Hierarkiska kriminella nätverk finns exempelvis inom mc-miljön. Den kriminella mc-miljön representeras i Sverige främst av Hells Angels MC och Bandidos MC, men det förekommer återkommande etableringsförsök från andra kriminella mc-gäng. Medlemmar i hierarkiska nätverk begår även brott med personer utanför det egna nätverket. Hierarkiska nätverk har en hög förmåga att kraftsamla vid konflikter.

Den utmaning som allvarlig och organiserad brottslighet utgör finns inte enbart i storstäder och utsatta områden. Få eller till och med en enda kriminell aktör kan på en mindre ort få ett stort genomslag. Påverkan på den upplevda tryggheten blir extra tydlig på orter som inte haft denna typ av brottslighet tidigare.

Polisen ser en tydligare koppling än tidigare mellan organiserad brottslighet och brottslighet med politiska eller religiösa motiv, t.ex. bland individer kopplade till jihadistgrupper. Den brottsliga verksamheten bedrivs inom löst sammansatta nätverk där det ingår fler icke-extremister än extremister. Aktörerna har flera mål med den brottsliga verksamheten, varav endast ett fåtal är ideologiska eller religiösa till sin natur. Personer inom brottsaktiv inhemsk vänster- och högerextremism begår också i viss utsträckning brott som inte är ideologiskt motiverade, men kopplingen till organiserad brottslighet bedöms som begränsad.

2.2 Involvering och rekrytering

En ung människa involveras gradvis i organiserad brottslighet snarare än genom en regelrätt rekrytering. Involveringen sker genom anhöriga eller vänner som redan har kopplingar till

¹ Med kriminella nätverk avses kriminellas aktörers samverkan i brott. Nätverken kan vara beständiga över tid eller tillfälliga. De skiljer sig även åt avseende organisationsgrad, hierarki och antal individer.

² Ett utsatt område är ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Problematiken beskrivs närmare i rapporten *Utsatta områden - Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*, A203.023/2016.

den kriminella miljön. Den unga individen ser sig inte nödvändigtvis som en del av ett specifikt kriminellt nätverk eller gäng, men kan känna tillhörighet i ett kriminellt sammanhang. Redan vid tidig ålder utnyttjas individer av kriminella nätverk för att spana efter polis eller bära illegala varor. I den kriminella mc-miljön sker en mer regelrätt rekrytering som resulterar i ett faktiskt medlemskap.

Olika riskfaktorer kan bidra till att personer involveras i brottslighet. Flera sådana återfinns i utsatta områden. I områdena finns ett stort antal individer i brottsaktiv ålder som exponeras för en kriminaliserande process³. För unga ensamkommande asylsökande bedöms risk för involvering i brottslighet föreligga eftersom många är pojkar i en brottsaktiv ålder som saknar ett tryggt socialt sammanhang. Polisen ser att unga ensamkommande asylsökande har involverats i kriminella nätverks brottslighet. Även personer som vistas illegalt i Sverige kan, utifrån sin utsatta situation, involveras i eller tvingas in i brottslighet.

2.3 Möjliggörare

Möjliggörare är personer som på olika sätt underlättar för kriminella aktörer att begå brott. Möjliggörare har stor betydelse för allvarlig och organiserad brottslighet och finns inom många områden. Gemensamt är att de besitter en kunskap eller kompetens som den kriminella aktören själv saknar eller att de genom sin roll eller position kan agera på ett sätt som gynnar den kriminella aktören. Kriminella aktörer efterfrågar kompetenser inom t.ex. it, ekonomi och juridik. Personer som genom sin kunskap, roll eller position möjliggör brott kan t.ex. vara redovisningskunniga eller anställda på låneinstitut som beviljar lån på felaktiga grunder och underlättar penningtvätt, eller mäklare som förmedlar bostäder, avfall eller företag. Möjliggörare förekommer inom kommunal förvaltning och myndigheter. Personal förser medvetet kriminella aktörer med information eller fattar för dem fördelaktiga beslut rörande t.ex. olika ersättningar och tillstånd.

2.4 Medel

Med medel avses metoder och verktyg som kriminella aktörer nyttjar för att begå brott eller dölja sin inblandning i brott. Brottsjänster, intyg, målvakter och olika associationsformer är fyra medel som bedöms som centrala för kriminella aktörer. Utnyttjandet av dessa är omfattande och sträcker sig över flera brottsområden.

Marknaden för *brottsjänster*, s.k. Crime-as-a-Service, har under de senaste två åren fortsatt att växa. Genom brottsjänster kan kriminella aktörer köpa eller hyra en tjänst, en kompetens, eller ett utförande som krävs i ett brottsupplägg. Tjänsterna saluförs till stor del på internet och Darknet.⁴ Ett kriminellt kontaktnät är således inte en förutsättning för att köpa tjänsterna. De är därmed tillgängliga för en bredare grupp av aktörer, vilket innebär att fler kan begå avancerade brott.

Äkta, falska eller manipulerade *intyg* är en förutsättning för brottsupplägg inom många områden såsom människosmuggling, människohandel, bedrägerier, ekonomisk brottslighet och penningtvätt. Intygen speglar inte de verkliga förhållandena. De kan exempelvis vara lönespecifikationer, läkarintyg, id-handlingar, viseringar och folkbokförings- eller bolagsuppgifter. Förutom att underlätta och möjliggöra brottslighet är handel med intyg också en inkomstbringande verksamhet för kriminella aktörer.

³ De sociala riskerna i områdena tillsammans med utsatthet, avsaknad av kollektiv förmåga och ungdomars normbrytande beteenden kan liknas vid en kriminaliserande process. Detta beskrivs närmare i rapporten *Utsatta områden - Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*.

⁴ Darknet är krypterade nätverk där information kan skickas och tas emot utan att användarna bakom är spårbara.

Id-handlingar är ett intyg som ofta missbrukas. Äkta, falska och manipulerade id-handlingar används för att försvåra identifiering och därmed också kartläggning av kriminella aktörer och deras brottslighet.⁵ Polisen ser att kriminella allt mer systematiskt utnyttjar andra individers identiteter i brottsupplägg. Identiteterna används över tid för att nå hög vinning. Regeringen har aviserat en utredning om utfärdande av id-handlingar av en myndighet.⁶ Om detta blir verklighet är bedömningen att det skulle försvåra förfalskning och manipulation av id-handlingar.

Kriminella aktörer använder *målvakter* för att dölja sin roll i brottslig verksamhet. Målvakter är utförare som har en begränsad roll i brottsligheten och är utbytbara. De används t.ex. för att stå som innehavare av bilar, företag och bankkonton samt som beställare och mottagare av postförsändelser. I takt med att legitimering på internet med exempelvis BankID blir vanligare minskar behovet av en fysisk person som målvakt. Kriminella aktörer använder istället exempelvis stulna identiteter eller identiteter från utsatta EU-medborgare.

Företag och andra associationsformer används av kriminella aktörer på flera sätt i brottslig verksamhet. Polisen ser en utveckling mot ett mer systematiskt utnyttjande av företag i brottsligt syfte. Företag används exempelvis för skatt- och bokföringsbrott, penningtvätt, utnyttjande av välfärdsystemet och bedrägerier. Polisen ser att föreningar i allt högre utsträckning används i brottsligt syfte. Kriminella aktörer utnyttjar föreningar för att på felaktiga grunder få statliga och kommunala bidrag, utfärda fakturor och anställa personer med anställningsstöd.

⁵ Nationellt underrättelsecenter (2015) *Identitetsrelaterad brottslighet*, A 480-551.270/14, s. 7.

⁶ Sveriges radio (2017) Ekots intervju med Anders Ygeman: Regeringen vill stoppa fusk med id-handlingar, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6682402>, publicerad: 2017-04-26 kl. 16:42, hämtad: 2017-08-31.

3 Brottslighet

3.1 Narkotika

En stor del av organiserad brottslighet kretsar kring handel med narkotika. Den utgör en basverksamhet för många kriminella aktörer. Genom handeln får aktören ett kontaktnät som kan användas även för annan kriminell verksamhet. Vapenhandel, våldsbrott och penningtvätt är knutet till narkotikahandel då dessa brottsområden är en förutsättning för att kunna upprätthålla organiserad narkotikahandel över tid.

De internationella kopplingarna i narkotikahandeln är högst påtagliga. De kriminella nätverk som smugglar narkotika till Sverige opererar antingen med landet som bas eller från baser utomlands. Nätverk som handlar med narkotika tillverkad inom Europa har vanligtvis kontroll över större delen av distributionskedjan, från källan till grossistnivån och ibland även över den nationella distributionen. Detta gäller i första hand syntetiska preparat, såsom amfetamin och ecstasy samt marijuana (cannabis). Avseende preparat som tillverkas utanför Europa, t.ex. heroin, kokain och cannabisharts, samverkar flera kriminella nätverk i distributionskedjan från källan till de nationella distributörerna. Narkotikapartierna smugglas via de kommersiella handelsflödena till Sverige. Väl i Sverige fördelas narkotikan ofta på mindre partier som transporteras vidare till olika delar av landet. Detta medför att nätverk på olika platser i landet samverkar.

De stora förtjänsterna från narkotikahandel tillfaller ett fåtal personer högt upp i hierarkin i de kriminella nätverken. De har kontakterna och förtroendet för att kunna köpa större partier narkotika. Säljarna av de mindre partierna är yngre individer som involveras av äldre kriminella släktingar och vänner. För de yngre individerna blir narkotikaförsäljning ett sätt att skaffa sig en position i den kriminella miljön. De tjänar lite eller inget alls på brottsligheten. En eventuell inkomst går ofta till försörjningen och till att finansiera ett eget missbruk.

Polisens bedömning är att tillgången på narkotika i Sverige är god. Marknaden uppvisar tidvis en mättnad avseende vissa preparat i vissa områden. Detta resulterar i lägre priser men också i konflikter mellan aktörer rörande marknadsandelar. På sikt skulle en ökad efterfrågan på narkotika kunna förväntas, men det beror på faktorer som samhällets inställning, legaliseringstrender i omvärlden och individens attityd till droger.

Narkotikamarknaden har sedan ett flertal år gått mot en ökad diversifiering, i både säljar- och köparledet. Fler preparat erbjuds på marknaden och köparna efterfrågar och använder fler preparat. Cannabis är det vanligast förekommande narkotiska preparatet. Cannabis har stor betydelse i den lokala handeln i utsatta områden och utgör ofta en basinkomst för de kriminella aktörerna där. Polisens beslag av kokain, ecstasy – inklusive MDMA-pulver (metylendioximetamfetamin) – och narkotikaklassade läkemedel har ökat påtagligt. Förekomsten av syntetiska cannabinoider, spice, har minskat. Under de senaste åren har narkotikadödligheten ökat markant vilket är förbundet med en ökad användning av syntetiska opioider. En av dem, fentanyl analoger, är svår-doserad, vilket har bidragit till en ökad narkotikadödlighet.

Öppen narkotikahandel har blivit vanligare i svenska städer och förekommer i större delen av landet. Internet har en växande roll i marknadsföring och försäljning av narkotika,⁷ särskilt på orter med ett begränsat gatuutbud. Försäljningen sker både på det öppna internet och på Darknet. Tillkomsten av en nätmarknad har inte ersatt, utan snarare kompletterat och delvis integrerats i, den traditionella drogmarknaden och har bidragit till en ökad tillgänglighet på narkotika i samhället även för personer utan kriminella kontakter. Försäljarna på internet och Darknet är dels aktörer involverade i annan narkotikabrottslighet, dels personer utan en tidigare kriminell identitet och kontakter i den kriminella världen. Försäljning av

⁷ Tullverket och Polismyndigheten (2016) *Drogsituationen: Lägesbild i Sverige 2013–2016*, ANA 2016-271, s. 9.

narkotika på öppna internet och på Darknet sker i små mängder för privat konsumtion och i större mängder för vidareförsäljning. Betalning sker nästan uteslutande med kryptovalutan bitcoin. Slutkunden får oftast narkotikan med inrikesposten, eftersom det eliminerar risken för att narkotikan beslagtogs av Tullverket i samband med en gränspassage.

3.2 Våld, vapen och konflikter

Polisen ser ett grövre våld mellan kriminella aktörer än tidigare. Utövare av våldet är ofta individer med koppling till kriminella nätverk i utsatta områden. Våld har en viktig funktion inom allvarlig och organiserad brottslighet. Ett trovärdigt våldskapital är t.ex. centralt för att en aktör ska kunna genomföra viss brottslig verksamhet och för att inte bli pålagd fiktiva skulder.

Våld används ofta vid konflikter. Många konflikter är narkotikarelaterade och berör marknadsandelar, misslyckade affärer samt påhittade och reella skulder. Under konfliktens gång kan andra frågor tillkomma som spår på den ytterligare. Våldsanvändning kan även orsakas av frågor på det personliga planet såsom respekt, heder och flickvänner. Aktörerna har ofta dålig impulskontroll vilket bidrar till konflikterna.

Sedan 2014–2015 används skjutvapen eller handgranater i större utsträckning vid konflikter. Antalet skjutningar med dödlig utgång har ökat. Gärningsmännen är i de flesta fall födda på 80- eller 90-talet. Attityden gentemot tredje man har blivit mer likgiltig. Skjutningarna sker på offentliga platser och många gånger vårdslöst.⁸ Handgranater har vid flera tillfällen kastats mot bilar och bostäder som har en koppling till välkända kriminella personer. Andra mål har varit restauranger och nattklubbar. Även här finns en vårdslöshet vilket har lett till att tredje man har drabbats.

Enligt polisens bedömning förekommer sekteristiska konflikter i Sverige sedan 2014. Sekteristiska konflikter innebär att en överförd hotbild, motsättningar som grupper för med sig från sina ursprungsländer, präglar konflikter i Sverige. Konflikterna förekommer mellan t.ex. sunniter och shiiter samt kurder och turkiska nationalister. Grunden till konflikten behöver inte vara sekteristisk, men under dess gång tar det särdrag överhanden. Det kan vara lågintensiva eller hastigt uppkomna händelser, som i vissa fall innehåller våld.

Ökningen av det grova våldet inom kriminella kretsar har bidragit till en ökad efterfrågan på vapen. Priset på ett insmuglat illegalt handeldvapen är högt i Sverige i jämförelse med i ursprungslandet. Det finns exempel på att samma vapen används flera gånger, vilket tyder på att utbudet inte är obegränsat. De vanligaste illegala vapnen i Sverige är automatvapen, halvautomatvapen och handgranater. Den ökade användningen av handgranater sedan 2015 är ett trendbrott och gör att Sverige särskiljer sig i ett europeiskt perspektiv.

3.3 Utnyttjande av välfärdssystemet

Polisens bedömer att ett omfattande utnyttjande av välfärdssystemet sker. Det tar sig uttryck i att individer erhåller bidrag och ersättningar på felaktiga grunder vilket ger dem en regelbunden inkomst. Det kan vara bostadsbidrag, underhållsstöd och sjukersättning. Inom allvarlig och organiserad brottslighet utnyttjas välfärdssystemet även genom sofistikerade brottsupplägg. Så kallad kvalificerad välfärdsbrottslighet kännetecknas av att den riktar in sig på de delar i välfärdssystemet där det råder en bristande kontroll. Brottsligheten karaktäriseras vidare av höga belopp, att den pågår under en längre tid, inbegriper flera personer,

⁸ Nationella operativa avdelningen underrättelseenheten (Noa und) (2017) *Utsatta områden - Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*, s. 26.

och att oriktiga intyg samt företag används.⁹ Polisens bedömning är att även föreningar används i välfärdsbrott i stor utsträckning.

Myndigheternas servicefokus, vilket tar sig i uttryck i lättillgänglig information på internet, e-tjänster och att medarbetarna ska bistå kunderna med information och hjälp, förenklar för den kriminella aktören att begå brott.

Ett vanligt brott inom välfärdsområdet är att ett företags lönekostnader manipuleras genom att svarta löner betalas ut eller att arbetsgivaravgifterna endast delvis betalas in.¹⁰ Även omfattande bedrägerier med rot- och rutavdrag förekommer. Vidare anlitas underentreprenörer som kan vara behjälpliga med svart arbetskraft eller falska fakturor. Målvakter används i företagen för att dölja de faktiska ägarförhållandena. Det är vanligtvis utsatta personer från Sverige eller ett annat EU-land vars identiteter utnyttjas.¹¹

I syfte att utnyttja välfärdssystemet startar kriminella aktörer företag och föreningar. I ett första steg får aktören lönebidrag från Arbetsförmedlingen för de anställda. Lönen kan arbetstagaren vara tvungen att betala tillbaka helt eller delvis till aktören. I ett andra steg utnyttjas de ersättningar som arbetstagaren kvalificerar sig för genom anställningen, såsom sjukpenning, a-kassa och pension, vilka kommer aktören helt eller delvis till godo. Slutligen försätts företaget eller föreningen i konkurs för att erhålla statlig lönegaranti. Den kriminelle aktören upprepar tillvägagångssättet snart igen, ibland med samma anställda.¹²

På assistansområdet begås brott huvudsakligen genom att ett vårdbehov överdrivs och/eller inte tillgodoses. Bedrägeriet består av att antalet assistanstimmar som redovisas till Försäkringskassan är fler än det antal som brukaren har fått vård.¹³

3.4 Otillåten påverkan

Kriminella aktörer utövar otillåten påverkan för att skydda eller främja annan brottslighet. Otillåten påverkan inbegriper trakasserier, hot, våld, skadegörelse, otillbörliga erbjudanden (korruption) och otillbörliga relationer (nepotism).¹⁴ Otillåten påverkan riktas mot personer med anledning av deras yrkesutövning eller deras roll i rättsliga processer. I den förstnämnda kategorin ingår t.ex. förtroendevalda politiker, offentliganställda tjänstemän, företrädare för media samt personer vars underlag har betydelse för myndighetsutövning (såsom läkare) och anställda inom det privata näringslivet (såsom banktjänstemän). Vid de tillfällen då otillåten påverkan utövas är de kriminella aktörerna ofta i numerärt överläge, använder ett hotfullt sätt och anspelar på sina kriminella kopplingar.¹⁵

Svenska myndigheter, bl.a. Kriminalvården, Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten, utsätts för otillåten påverkan av aktörer inom allvarlig och organiserad brottslighet.¹⁶ Otillåten påverkan gentemot polis är vanligt förekommande. Hoten kan vara grova, men också subtila. I utsatta områden förekommer organiserade angrepp mot polisen för att förhindra ingripanden. Även ordningsvakter samt ambulans- och räddningspersonal angrips.

⁹ SOU 2017: 37 *Kvalificerad välfärdsbrottslighet förebygga, förhindra, upptäcka och beivra*, Utredningen om organiserad och systematisk brottslighet mot välfärden, 2017, s. 24.

¹⁰ Ibid., s. 201.

¹¹ Ibid., s. 201, s. 243–244.

¹² Ibid., s. 197, 201.

¹³ Ibid., s. 215–216.

¹⁴ Brottsförebyggande rådet (2016) *Otillåten påverkan mot myndighetspersoner*, 2016:13, s. 16–17.

¹⁵ Ibid., s. 122–124.

¹⁶ Ibid., s. 122.

Övergripping i rättsak förekommer, särskilt i utsatta områden, där invånarna p.g.a. hot eller våld ofta avstår från att medverka i polisutredningar och vid rättegångar. Övergripping i rättsak bidrar till utvecklingen av parallella samhällsstrukturer¹⁷ i utsatta områden.¹⁸

Myndighetsutövare, vittnen och målsägande kan av rädsla för otillåten påverkan använda *själv censur*. Det innebär att de, utan att den kriminella aktören har agerat, handlar i aktörens viljeriktning. *Själv censur* förekommer bl.a. i utsatta områden.

Korruption kan förekomma bl.a. inom kommun och landsting, i samband med upphandlingar. Mutan sker genom att en penningssumma byter ägare eller genom resor och olika tjänster, t.ex. renovering av sommarhus eller företräde i samband med andra upphandlingar. Korruption förekommer på en del myndigheter. Brister i myndigheternas kontrollfunktioner försvårar upptäckten av brott.

Match fixing, manipulation av matchresultat och matchhändelser, sker främst inom fotboll. Öppnandet av den svenska spelmarknaden för internationella aktörer kan medföra en ökning av match fixing.

3.5 Komplex cyberbrottslighet¹⁹

Informationsteknologi (it) genomsyrar samhället vilket ökar sårbarheten för it-brott. Den största andelen av de anmälda it-brotten i Sverige är dataintrång. De flesta it-brott är inte tekniskt avancerade. Av de mer komplexa brotten är ransomware, utpressningsvirus, ett vanligt tillvägagångssätt. Vid dessa brott används social manipulation för att infektera en dator eller mobiltelefon med skadlig kod. Social manipulation innebär att brottsoffer luras att lämna ifrån sig uppgifter eller utföra handlingar som främjar brottsligheten. I fallet med ransomware ska personen fås att klicka på en länk eller öppna en bifogad fil med skadlig kod. Koden håller enheten låst eller krypterad fram till dess att en lösensumma har betalats. Det finns dock inga garantier för att betalningen återger den drabbade tillgång till sin enhet.

Den omfattande ransomware-attacken WannaCry som drabbade många länder 2017 visar hur brett denna brottslighet kan slå. Ett annat uppmärksammat fall av dataintrång är det omfattande internationella cyberangreppet Cloud Hopper. Målet för angreppet var offentlig verksamhet, it- och kommunikationssystem, sjukvård, energi och forskning i en rad länder, däribland Sverige.²⁰ Primärt riktade aktören in sig på tjänsteleverantörer och tog sig via dem in i målobjektets system. Aktören skickade riktade e-postmeddelanden med bilagor som bedömdes som trovärdiga av mottagarna vilket gjorde det möjligt att komma över information som kan vara värdefull eller känslig.²¹ Överbelastningsattacker är ytterligare en typ av komplexa dataintrång. Dessa kan få stora effekter för den verksamhet som drabbas.

Brottstjänster är vanligt förekommande inom komplex cyberbrottslighet och bedöms vara en viktig bidragande orsak till att allt fler kriminella begår komplexa cyberbrott (se avsnitt 2.4, *Medel*). Motivet bakom komplex cyberbrottslighet är inte alltid ekonomisk vinning.

¹⁷ Ett tillstånd av social ordning som kan tillgodose behov genom alternativa lösningar parallellt till det lagstadgade samhällssystemet och samhällsfunktionerna

¹⁸ Noa und (2017) *Utsatta områden - Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*, s. 32.

¹⁹ Komplex cyberbrottslighet är brott där digital information eller verktyg som hanterar digital information antingen är brottsverktyg eller mål för brottet. Brotten anses vara komplexa när de riktas mot samhällsviktig verksamhet, har internationell eller annan geografisk förgrening, har ett organiserat brottsupplägg eller är tekniskt avancerade.

²⁰ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2017) *Frågor och svar om Cloud Hopper*, <https://www.msb.se/sv/Om-MSB/Nyheter-och-press/Nyheter/Nyheter-fran-MSB/Omfattande-cyberangrepp-hos-driftleverantorer/Fragor-och-svar-om-Cloud-Hopper/>, publicerad: 2017-04-13, hämtad: 2017-08-10.

²¹ Ibid.

Hackivism, aktivism genom dataintrång och it-sabotage, samt cyberspionageoperationer, som innefattar dataintrång, sker och kommer att fortsätta. Så kallade påverkansoperationer med dataintrång, likt de som rapporterats från det amerikanska presidentvalet, bedöms kunna komma att ingå i normalbilden även i Sverige.

It-relaterade sexuella övergrepp mot barn är inte att betrakta som komplex cyberbrottslighet men är allvarlig, sker organiserat och utgör en omfattande brottslighet. Den tekniska utvecklingen av krypterings- och anonymiseringstjänster samt delningsmöjligheter gör det lättare för gärningsmän att få tillgång till och dela bilder och filmer som innehåller sexuella övergrepp. Europol rapporterar en ökande trend med att material med sexuella övergrepp mot barn produceras för ekonomisk vinning.²²

3.6 Bedrägerier

Bedrägerier slår brett över alla sektorer i samhället och drabbar privatpersoner likväl som kommuner och företag. Majoriteten av alla bedrägerier sker via internet och Sverige är, liksom andra länder med en omfattande digitalisering, hårt drabbat. Den tekniska utvecklingen gör det möjligt att genomföra bedrägerier på nya sätt. Alla bedrägerier är inte tekniskt avancerade, exempelvis annonsbedrägerier, men polisen ser att brottsligheten sker allt mer organiserat och att brottsuppläggen blir mer välgjorda. Exempelvis är de utskick som används vid nätfiske (phishing)²³ alltmer välformulerade. Precis som inom it-brottslighet är social manipulation i många fall en viktig faktor för att ett brottsupplägg ska lyckas.

Majoriteten av bedrägerierna föregås av någon form av identitetsintrång. Det vanligaste bedrägeriet är kortbedrägerier vilket innebär att en kriminell aktör använder stulna kortuppgifter för att göra köp via internet, s.k. card-not-present-bedrägerier (CNP-bedrägerier). Därefter kommer kreditbedrägerier vilket innebär att varor köps i annan persons namn och en falsk id-handling används vid uthämtning av varorna.

Sårbarheter i it-tjänster samt företags och myndigheters rutiner utnyttjas av kriminella aktörer. Företag och myndigheter eftersträvar en hög servicenivå vilket i många fall minskar fokus på kontrollfunktioner som skulle kunna förhindra eller försvåra vissa brottsupplägg. Relativt enkla åtgärder kan få effekt på brottsligheten. Hitintills i år har antalet anmälda bedrägerier minskat. Detta beror i huvudsak på de säkerhetsfunktioner som företag och banker infört gällande kortköp på nätet.

Många kriminella aktörer försöker komma över personers BankID. Tillgång till ett BankID ger förutom tillgång till en persons privatekonomi också möjligheten att göra ändringar i pensionssparande, folkbokföring och utbetalningar från t.ex. Försäkringskassan.

För kriminella aktörer är bedrägeribrottslighet en lukrativ verksamhet. Få individer kan generera ett stort antal brott och många små summor kan tillsammans ge stora vinster. Bedrägerier kan ge aktörer extra inkomster, snabba pengar för att betala en skuld eller användas för att finansiera annan brottslighet. Kriminella aktörer i andra länder agerar mot Sverige. Svenska aktörer är också snabba på att plocka upp tillvägagångssätt från andra länder. Det finns även exempel på att svenska aktörer verkar över nationsgränserna.

3.7 Människohandel

Människohandel innebär att en kriminell aktör, genom användning av ett otillbörligt medel, rekryterar, transporterar, inhyser eller tar emot en person i syfte att denne ska exploateras

²² EUROPOL (2017) *Serious and Organised Crime Threat Assessment: Crime in the age of technology*, s. 31.

²³ Nätfiske innebär att via e-post lura personer att lämna ifrån sig uppgifter, exempelvis lösenord.

för sexuella ändamål, i arbete, organhandel, krigstjänst, kriminell verksamhet eller annan verksamhet som innebär nödläge för den utsatte (exempelvis tiggeri).²⁴ Det otillbörliga medel som vanligen används är vilseledning, men även hot, våld och utnyttjande av utsatt belägenhet förekommer.

Nätverken som ägnar sig åt människohandel är i vissa fall multikriminella. Det finns bl.a. kopplingar mellan människohandel, människosmuggling samt narkotika- och vapenbrottslighet. Vissa nätverk som opererar i Sverige är även aktiva i andra EU-länder. Multiexploateringen av offren för människohandel har ökat.

Bakom *tiggeri med tvångsinslag* står nätverk i Rumänien och Bulgarien. Ankarplatser²⁵ finns på mindre orter i Sverige och förestås av personer som tidigt etablerade sig som tiggare i landet. Multiexploateringen av tiggarna har ökat. De utnyttjas parallellt inom exempelvis tillgreppsbrottlighet, tvångsarbete, bedrägerier, som bilmålvakter och för sexuella ändamål.

Risken för *tvångsarbete* ökar när en person befinner sig illegalt i landet eller står i beroendeställning till eller har en skuld till en kriminell aktör med anledning av t.ex. ett arbetstillstånd. Under de närmaste åren förväntas ett stort antal personer få avslag på sin asylansökan. De som väljer att stanna i Sverige illegalt riskerar att bli utsatta för tvångsarbete då de blir hänvisade till oseriösa aktörer för sin försörjning.

En stor del av människohandeln sker för *sexuella ändamål*. Kvinnorna kommer företrädesvis från Rumänien och Nigeria, men också från Ryssland och Ukraina. Människohandel för sexuella ändamål är inte längre främst missbruksdriven utan fattigdomsdriven. Det är relativt lätt för människohandlare att rekrytera unga kvinnor.

I Sverige har prostitutionen spridit sig från Stockholm, Göteborg och Malmö till mindre städer. Gatuprostitution förekommer alltså i de tre större städerna. Internet har kommit att spela en allt större roll i annonseringen av sexuella tjänster. Köpen genomförs på hotell, i lägenheter eller vid hembesök.

3.8 Människosmuggling

Krig, konflikter och fattigdom är vanliga skäl till att människor i andra delar av världen söker sig till EU. Åtgärder på nationell nivå respektive EU-nivå de senaste åren har gjort det svårare att ta sig till Sverige illegalt.²⁶ När gränser kontrolleras hårdare ökar behoven av att använda kriminella aktörer för att ta sig in i, och genom, Europa. Även om antalet asylsökande i Sverige i början av hösten 2017 var lägre än 2015, bedöms antalet personer som vill ta sig till EU inte ha minskat. Människosmuggling bidrar till en bristande kontroll på vilka personer som tar sig till, och därmed också uppehåller sig i, Sverige.

Smuggling till Sverige sker via flera vägar och med många olika tillvägagångssätt. Under perioden med id- och gränskontroll vid inre gräns bedömdes flyg från ett annat Schengenland till Arlanda ha blivit vanligare.

Svenska pass har under en längre tid varit attraktiva för människosmugglare för att använda vid s.k. look-alike-smuggling. I april 2016 skärptes passlagstiftningen i syfte att minska missbruket. Även om svenska pass fortfarande används i människosmuggling bedöms den ändrade lagstiftningen göra att handlingar som inte regleras i lagändringen, såsom uppe-

²⁴ 4 kap. 1a § brottsbalken.

²⁵ Ankarplatser används i syfte att möjliggöra eller underlätta brottslig verksamhet. Ankarplatser kan till exempel vara gårdar eller lägenheter som används för att hysa utförare och lagra stöldgods, eller verkstäder som används för lagring eller oidentifiering av fordon.

²⁶ Migrationsverket (2017) *Verksamhets- och utgiftsprognos – april 2017*, 1.1.3-2017-3222, s. 35.

hållstillståndskort (UT-kort), nationella id-kort och främlingspass, blir mer attraktiva. Polisen bedömer att missbruket av UT-kort har ökat.

Ett alternativ till regelrätt människosmuggling är att arrangera så att en person på oriktig grund erhåller legal status i Sverige. Tillvägagångssätt är t.ex. skenäktenskap, skenadoptioner samt missbruk av arbetstillstånd och viseringar. Gemensamt för uppläggen är att intyg är en förutsättning. Eftersom det har blivit svårare att ta sig till EU genom smuggling bedömer polisen att efterfrågan på uppehållstillstånd på oriktiga grunder kommer att öka. Ett tillstånd som utfärdas av en behörig myndighetsperson anses enligt svensk lag som äkta även om det utfärdats på oriktiga grunder.

Många migranter befinner sig i en utsatt situation vilket medför att gränsdragningen mellan människosmuggling och människohandel kan vara oklar. Personer som smugglats till Sverige har i vissa fall skulder till smugglaren. För att betala tillbaka dessa förekommer det att de utnyttjas, exempelvis som svart arbetskraft eller i prostitution. Personer som kommer till Sverige på arbetstillstånd kan tvingas arbeta under dåliga förhållanden och erhålla låg eller ingen lön.

3.9 Miljöbrott: avfallsbrott och gränsöverskridande avfallstransporter

Inom avfallshantering förekommer brott i samband med att avfall stjäls, köps, säljs, importeras samt exporteras. Många avfallsbrott sker vid hanteringen av s.k. minusavfall, vilket är avfall som är förknippat med en kostnad för verksamhetsutövaren att göra sig av med. Det förekommer att denne istället för att säkerställa en korrekt hantering dumpar eller gömmer det. Korrekt hantering av avfall är kostsamt och omständligt p.g.a. tillstånd och deklarerationer. Oseriösa aktörer inom miljöbranschen konkurrerar ut seriösa, vilket leder till att konkurrensen snedvids.

Under de senaste två åren har aktörer inom organiserad brottslighet börjat ägna sig mer åt brott inom avfallssektorn. Detta p.g.a. goda förtjänstmöjligheter i kombination med låg upptäcktsrisk och låga straffvärden.

3.10 Internationell tillgreppsbrottslighet

Internationella brottsnätverk inom tillgreppsbrottslighet begår stölder av fordon, fordonsdelar, maskiner och verktyg, men även bostadsinbrott och butiksstölder. Aktörerna använder ofta flera identiteter. Det gör det svårt att veta vilka de faktiskt är och vilken rätt de har att uppehålla sig i Sverige.

Internationella brottsnätverk agerar över i stort sett hela landet med en uppbyggd logistik på flera orter, i form av exempelvis ankarpersoner²⁷ och ankarplatser. Ankarplatser finns främst på landsbygden. Etableringen av internationella brottsnätverk, främst från Litauen och Polen, har ökat i Sverige. På senare tid upplever polisen en ökad etablering av kriminella nätverk från Rumänien på vissa mindre orter. En lägre polisnärvaro och lägre fastighetspriser bedöms bidra till att etableringarna sker på dessa platser. Georgiska kriminella aktörer som begår butiksstölder har blivit vanligare i Sverige. De kriminella aktörerna söker asyl i Sverige och får hjälp i sin brottslighet av ett existerande kontaktnät. De är ofta tidigare straffade i Georgien samt dömda i och utvisade från andra Schengen-länder. Viseringsfriheten inom Schengen som infördes våren 2017 för georgiska medborgare bedöms kunna bidra till en ökning av georgiska kriminella aktörer i Sverige.

²⁷ Ankarpersoner är bosatta i Sverige och underlättar för internationella brottsnätverk genom att tillhandahålla t.ex. boende, fordon och kontakter med andra kriminella.

Polisen ser allt tydligare kopplingar mellan utländska brottsnätverk som begår tillgrepps-brottslighet i Sverige och rysktalande organiserad brottslighet. Den sammanlänkande faktorn är ett ursprung i länder i f.d. Sovjetunionen och det ryska språket.

Stöldgodset från internationell tillgrepps-brottslighet förs till största delen ut ur Sverige. Utförsel sker via postpaket samt med egna fordon och genom legala transporter med lastbilar och bussar. I viss utsträckning avyttras stöldgodset också i Sverige, exempelvis på försäljningssidor på internet.

3.11 Penningtvätt

Kriminella aktörer tvättar pengar för att dölja brottsvinster och använda dem i den legala sektorn. Penningtvätt sker ofta genom en serie transaktioner där brottsutbytet skiftar ägare och form för att försvåra spårbarheten. Att tvätta stora summor pengar kräver avancerade upplägg och därmed också specialistkompetens. Vissa kriminella nätverk har den kompetensen, men det är inte ovanligt att kriminella aktörer köper tjänsten av en möjliggörare och att flera kriminella aktörer har samma möjliggörare.

Penningtvätt är en gränsöverskridande brottslighet och pengarna förs ofta utomlands, för att sedan återvända till Sverige. Även det omvända sker, d.v.s. att utländska kriminella aktörer använder konton i Sverige för penningtvätt. Det sista ledet i penningtvätten består ofta i uttag av kontanter.

Vid penningtvätt kan oriktiga intyg och målvakter användas för att dölja aktörerna bakom brottsligheten. Företag är ett vanligt medel vid penningtvätt. Nya betalningsmetoder är ett sätt att betala utan att använda kontanter, traditionella kreditkort eller överföringar mellan bankkonton. Ett växande antal onlineplattformar och applikationer erbjuder nya sätt att transferera pengar och genomföra betalningar.

Många verksamhetsutövare kan komma i kontakt med och användas vid penningtvätt. Aktörer såsom banker, kreditinstitut, fastighetsmäklare, bilhandlare, kasinon, skatterådgivning och växlingskontor är skyldiga att rapportera misstänkt penningtvätt till finanspolisen. I vissa branscher förekommer en underrapportering, d.v.s. att finanspolisen inte delges alla misstankar om penningtvätt.

Under sensommaren 2017 trädde ny lagstiftning i kraft som innebär avsevärt förbättrade möjligheter för finanspolisen att kartlägga och identifiera misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism. Lagändringen innebär vidare att ett stort antal nya aktörer nu är rapporteringspliktiga till finanspolisen, exempelvis pantbanker, tillhandahållare av speltjänster och nya typer av betaltjänster. I och med den nya lagstiftningen fick finanspolisen även möjlighet att begära in information från den som bedriver penninginsamling för humanitärt, välgörande, kulturellt eller annat allmännyttigt ändamål.²⁸ Detta innebär att finanspolisen, vid utredning om penningtvätt eller finansiering av terrorism, har större möjligheter att få information från dem.

3.12 Ideologiskt motiverade brott

Individer inom brottsaktiv extremism kan begå brott av ideologiska skäl, men också för egen vinning. Det finns kopplingar mellan organiserad brottslighet och ideologiskt motiverad brottslighet, främst brottsaktiv religiös extremism (se avsnitt 2.1, *Kriminella aktörers samverkan*).

²⁸ Noa und (2017) *Finanspolisens årsrapport 2017*, A141.449/2017, s. 20.

Brottsaktiv religiös extremism syftar till att påverka samhällsordningen genom terrorism²⁹ eller annan religiöst motiverad brottslighet. Brottsaktiv religiös extremism kan vara riktad mot politiskt aktiva personer samt kan innefatta brottslig stödverksamhet till nätverk, grupper och organisationer med liknande mål. Stödverksamheten kan omfatta rekrytering och stöd till grupper som t.ex. begår terrorbrott i konfliktområden. Detta kan bl.a. innebära finansiering av resor för deltagande i strid. Rekrytering och finansiering kan även gälla terrorbrott som begås i västvärlden.

Finansieringen av terrorbrott kan ske med begränsade medel. Många gånger kommer medlen från legal verksamhet. Finansiering kan också ske via sms-lån eller bedrägerier. Bedrägerier har i flera fall använts för att finansiera reser för deltagande i strid.

Sedan 2013 har resandet till konfliktområden successivt avtagit för att nästan ha upphört 2016. Bidragande till detta är sannolikt IS militära motgångar i Syrien och Irak, tilltagande svårigheter att resa till konfliktområden samt att de mest radikala individerna redan har åkt.

Brottsaktiv högerextremism har flyttat fram sina positioner de senaste åren. Den brottsliga verksamheten bedöms dock generellt som låg även om undantag förekommer. Brottsaktiv vänsterextremism har under en period varit försvagad. Den brottsliga verksamheten bedöms som låg men polisen ser en ökad aktivitetsnivå. Det är möjligt att brottsaktiva inom både vänster- och högerextremism på sikt blir mer aktiva, särskilt med beaktande av att 2018 är ett valår.

I samtliga extremistmiljöer och i samhället i övrigt finns personer som kan komma att utvecklas till ensamagerande våldsverkare. Dessa personer lider inte sällan av psykisk ohälsa. Majoriteten av dem motiveras av kontrajihad, högerextremism eller hämndbegär.

²⁹ Terrorbrott kan även begås av aktörer med andra ideologiska motiv än religiösa.

4 Slutdiskussion

Inom allvarlig och organiserad brottslighet har en utveckling skett under de senaste två åren som innebär en bredare samverkan mellan kriminella aktörer, ett grövre våld och mer avancerade brottsupplägg.

Den kriminella samverkan är inte bara bredare, utan lojaliteterna skiftar oftare. De kriminella nätverken är löst sammansatta. Centralt för brottsligheten är den enskilda kriminella aktörens nätverk och kompetens. En bredare samverkan medför att kriminella aktörer får ökade möjligheter att nyttja varandras nätverk, vilket innebär större möjligheter att utveckla den brottsliga verksamheten.

Kopplingen mellan organiserad brottslighet och brottsaktiv religiös extremism har blivit tydligare. Inom samma kriminella nätverk kan både ekonomiska och ideologiska drivkrafter finnas.

Handel med narkotika är fortsatt en central del av organiserad brottslighet. Det grövre våldet och det ökade antalet skjutningar är i många fall narkotikarelaterade. Polisens arbete mot narkotikabrottslighet är därför ett viktigt verktyg i bekämpningen av organiserad brottslighet. Upplevda kränkningar är även en bidragande orsak till det grövre våldet. Unga kriminella aktörer med låg impuls kontroll i utsatta områden står för en betydande del av detta.

De mer avancerade brottsupplägen är till stor del en följd av att brottstjänster har blivit vanligare, vilket underlättar för kriminella aktörer att begå mer komplexa brott. Kriminella aktörer utnyttjar i högre utsträckning företag och andra associationsformer för att t.ex. begå skattebrott och utnyttja arbetsmarknadsåtgärder. En konsekvens av denna brottslighet är osund konkurrens, vilket drabbar samhället och den enskilde konsumenten. Missbruket av intyg i brottslig verksamhet är utbrett och underlättar ett brett spektrum av brott. I förlängningen kan det påverka tilliten till myndigheternas register och utfärdade handlingar.

En allt större del av den allvarliga och organiserade brottsligheten är it-relaterad. It-utvecklingen har skapat nya brottsmöjligheter och arenor för brott. På internet och Darknet finns en stor marknad för illegala varor och tjänster. Komplexa cyberbrott, som kan hota samhällets tekniska infrastruktur, blir allt vanligare. Bedrägerier genomförs mer organiserat. Brottsupplägen har blivit mer välgjorda och kopplingen till komplex cyberbrottslighet tydligare. Sårbarheter i it-tjänster, såsom BankID och kortköp via internet, utnyttjas.

Kriminella aktörer fortsätter att rikta in sig på svaga punkter i de statliga strukturerna, exempelvis sker ett omfattande systematiskt utnyttjande av välfärdssystemet.

I utsatta områden finns ett flertal riskfaktorer för involvering i brottslighet och ett stort antal individer i brottsaktiv ålder, vilket innebär att de kriminella nätverken där har potential till tillväxt. Risk för involvering i brottslighet finns även bland andra grupper i samhället, såsom unga ensamkommande asylsökande och personer som vistas illegalt i Sverige.

Parallella samhällsstrukturer förekommer i olika grad i utsatta områden där en lokal social ordning existerar avseende värderingar, ekonomi och rättsskipning. Detta visar sig bl.a. i den otillåtna påverkan som utövas i områdena. Bidragande till parallella samhällsstrukturer är även att personer befinner sig illegalt i Sverige. Då detta antal troligtvis kommer att öka finns en risk att de parallella samhällsstrukturer växer. Utvecklingen i de utsatta områdena bedöms dock vara den avgörande faktorn för de parallella samhällsstrukturer tillväxt.